

**«Використання
інформаційно-
комунікаційних технологій
на уроках української мови
та літератури як засіб
формування когнітивної
компетенції школяра»**

2019

Зміст

I Вступ

1. Актуальність теми.
2. Мета і завдання.
3. Науково-теоретична база досвіду.
4. Провідна ідея.

II Поняття ІК-Технології і використання її в процесі навчання української мови та літератури.

III Практичне значення досвіду

1. Моделі використання ІКТ на уроках української мови та літератури.
 - 1.1. Комп'ютерна презентація на уроках української мови та літератури.
 - 1.2. Урок –проект.
 - 1.3. Урок віртуальна екскурсія

IV Висновки

V Список використаних джерел.

АКТУАЛЬНІСТЬ ТЕМИ:

Початок ХХІ століття – час запровадження нової якості життя. Сучасні суспільно-економічні відносини змушують людину виявити активну життєтворчість, мобільність та самостійність.

За експертними оцінками, найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями.

“Метою повної загальної середньої освіти є різнобічний розвиток, виховання і соціалізація особистості, яка усвідомлює себе громадянином України, здатна до життя в суспільстві та цивілізованій взаємодії з природою, має прагнення до самовдосконалення і навчання впродовж життя, готова до свідомого життєвого вибору та самореалізації, трудової діяльності та громадянської активності”. (Проект Закону України “Про освіту” №3491-д від 04.04.2016)

Сучасний світ складний. Дитині не достатньо дати лише знання. Ще важливо навчити користуватися ними. Знання та вміння, взаємопов'язані з ціннісними орієнтирами учня, формують його життєві компетентності, потрібні для успішної самореалізації у житті, навчанні та праці.

Саме тому сьогодні особлива увага повинна приділятися практичній і творчій складовим навчальної діяльності. Розвиток когнітивної компетентності школярів – ключова проблема теорії і практики навчання.

Бурхливий розвиток засобів інформації (комп'ютерів, комп'ютерних комунікацій, будь-яких електронних пристроїв), а отже, поява нових технологій обробки, передачі, одержання і збереження інформації відкриває нові можливості для застосування комп'ютерів у навчальному процесі.

Викладачеві мови та літератури вже недостатньо просто мати глибокі предметні знання, володіти практичними вміннями та навичками. Йому необхідно творчо використовувати набуті знання в нестандартній ситуації, виявляти конструктивність в організації та плануванні педагогічного процесу.

Сучасні дослідники проблем освіти наголошують, що нині немає потреби в нагромадженні в учня певного обсягу знань, інформації, значно важливіше допомогти йому освоїти види діяльності, володіючи якими, він зможе самостійно добувати необхідну інформацію.

«Урок – це дзеркало загальної і педагогічної культури вчителя, мірило його інтелектуального багатства, показник його кругозору і ерудиції», – стверджував В. А. Сухомлинський. Ці слова не втратили своєї значущості і зараз. Щоб учням було цікаво вчитися, а нам, вчителям, цікаво вчити, необхідно підвищувати свою інформаційну культуру, йти в ногу з часом. Я переконана, що вчитель має бути сучасним. Він повинен поєднувати в своїй діяльності традиційні і нові, сучасні методи навчання.

Основне завдання вчителя, який використовує ІКТ, – навчити дітей добувати інформацію та її аналізувати, розвивати вміння робити це швидко й ефективно, що формує навички, які знадобляться їм у житті, незалежно від обраної професії. На уроках української мови та літератури потрібно створити сприятливі умови для формування в дитини здатності сприймати предмети та явища різнобічно, системно, емоційно.

Я активно використовую в своїй педагогічній діяльності ІКТ не як данину моді, а як можливість активізувати пізнавальну діяльність учнів.

Вважаю, що ІКТ - найбільш ефективний і багатофункціональний засіб, що поєднує в собі могутні освітні ресурси і може забезпечити формування ключових компетентностей учня, насамперед, когнітивної. Саме тому обрала тему «Формування когнітивної компетентності школярів засобами ІКТ».

МЕТА І ЗАВДАННЯ:

Спираючись на теорію активізації пізнавальної діяльності школярів і педагогічну технологію на основі інформаційно - комунікаційних засобів, я позначила основну мету мого педагогічного досвіду: створення умов для активізації пізнавальної діяльності учнів засобами ІКТ на уроках української мови та літератури.

Для досягнення поставленої мети визначені наступні **завдання**

1. Сприяти створенню інформаційно-комунікаційного середовища на уроках і в позаурочній діяльності.
2. Формувати навчальну мотивацію і інтерес до предметів (українська мова та література), через використання ІКТ.
3. Створювати атмосферу співпраці, колективізму, спільної діяльності вчителя і учнів.
4. Підвищувати рівень вивченого і якість знань.
5. Виховувати в учнів пізнавальну активність, уміння працювати з додатковою літературою, використовуючи можливості комп'ютера, Інтернету.

Об'єкт дослідження – процес навчання української мови та літератури учнів загальноосвітньої середньої школи.

Предмет дослідження – розвиток пізнавальної активності учнів на уроках української мови та літератури із застосуванням ІКТ.

Мета дослідження – з'ясувати роль та місце ІКТ, умови їх використання під час вивчення української мови та літератури, вплив ІКТ на активність учнів, їхню працездатність на різних етапах уроку, на реалізацію самостійної діяльності.

Методологічною основою дослідження є психологічний принцип єдності свідомості та діяльності, положення педагогіки та методики навчання про активність учня в пізнанні, діяльнісна теорія навчання.

Науково-теоретична база досвіду:

Ще Я.А. Каменський у праці «Велика дидактика» писав: «Все, що тільки можна, давати для сприймання чуттям, а саме: видиме для сприймання зором, чутне – слухом, запахи – нюхом, доступе дотикові – через дотик. Якщо будь-які предмети можна сприймати кількома чуттями, нехай вони відразу сприймаються кількома чуттями...»

Проблемі когнітивної компетенції школярів присвячені дослідження відомих педагогів та методистів: І.Забродіної, Л.Арістова, Ю.Бабанського, Л.Виготського, І.Якиманської та інших.

Серед вітчизняних дослідників: М.Ігнатенко, Л.Мар'яненко, М.Головань, Л.Лісіна.

Питання впровадження ІКТ в навчально-виховний процес розглядали М.Жалдак, В. Клочко, Ю. Рамський, М.Головань, Ю. Горшко та інші.

Провідна ідея досвіду:

Це формування когнітивної компетенції учнів на основі оптимізації специфічних підходів у вивченні української мови та літератури та в позаурочній діяльності через використання інформаційно – комунікаційних технологій.

Досвід переконує, що комп'ютер сприяє не тільки розвитку самостійності, творчих здібностей учнів, його застосування дозволяє змінити саму технологію надання освітніх послуг, зробити урок більш наочним і цікавим. Комп'ютер забезпечує активізацію діяльності вчителя та учнів на уроці, сприяє здійсненню диференціації та індивідуалізації навчання, розвитку спеціальної або загальної обдарованості, формуванню знань, посилює міжпредметні зв'язки. Усе це дає можливість покращити якість навчання.

З огляду на запит часу актуальною є проблема опанування комп'ютера учнями та запровадження комп'ютерних технологій у навчальний процес. Комп'ютерні технології, увібравши в себе елементи різних методик (особистісно-орієнтованого, розвивального, проектного навчання) надають кожному учневі, спираючись на його інтереси, здібності, особисті цінності й суб'єктивний досвід, можливість самореалізації в пізнавальній та інших видах діяльності, створюють комфортні умови для самовизначення особистості в інформаційному суспільстві.

Поняття ІК-Технології і використання її в процесі навчання української мови та літератури

Кожен учитель намагається стежити і встигати за розвитком науково-технічного прогресу. Тому головним питанням у методиці є опанування учнями умінь і навичок саморозвитку особистості, визнання необхідності освіти протягом усього життя людини. Все це визначає необхідність широкого використання ІКТ у системі освіти в цілому та при викладанні української мови та літератури зокрема.

Головним у визначенні суті інноваційної технології є поняття «технологія».

Слово «технологія» складається з двох компонентів:

- «техно», що водночас позначає й *мистецтво* (уміння, майстерність; справа, що потребує такого вміння, майстерності), і *ремесло* (професійне заняття, професія, заняття);
- «логія» – наука, опис, учення. Тобто пряме значення «технології» можна подати як опис, з одного боку, майстерно виконаної професійної діяльності; з іншого боку – оптимально організованої.

Інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) – технології організації навчального процесу з використанням новітніх електронних засобів навчання, зокрема комп'ютерів, що спрямовані на заохочення та мотивацію учнів до навчання, отримання необхідних знань і подальшої освіти та самоосвіти.

У науковій літературі поняття ІКТ-компетентності має різноманітне трактування. Так, П.В.Беспалов визначає дане поняття як інтегральну характеристику особи, що припускає мотивацію до засвоєння відповідних знань, здібність до вирішення задач в навчальній і професійній діяльності за допомогою комп'ютерної техніки і володіння прийомами комп'ютерного мислення.

А.А. Єлізаров під ІКТ-компетентністю розуміє сукупність знань, умінь і досвіду діяльності, причому саме наявність такого досвіду є визначальною по відношенню до виконання професійних функцій.

О. М. Шилова та М. Б. Лебєдєва визначають ІКТ-компетентність як здатність індивіда вирішувати навчальні, життєві, професійні задачі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Компетентність педагогів в області ІКТ розглядається Л.М. Горбуною і А.М. Семибратовим як готовність і здатність педагога самостійно і відповідально використовувати ці технології в своїй професійній діяльності. Українськими вченими також було розкрито зміст ключових компетентностей під час застосування інформаційних і комунікаційних технологій (О.В. Овчарук, М.І. Жалдак, Н.В. Морзе та ін.). Вони передбачають здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію та оперувати нею відповідно до власних потреб і вимог сучасного високотехнологічного інформаційного суспільства.

Виникнення та розвиток інформаційного суспільства припускає широке застосування ІКТ в освіті, що визначається багатьма чинниками.

По-перше, впровадження ІК-Технологій у сучасну освіту суттєво прискорює передавання знань і накопиченого технологічного та соціального досвіду людства не тільки від покоління до покоління, а й від однієї людини до іншої.

По-друге, сучасні ІКТ, підвищуючи якість навчання й освіти, дають змогу учневі успішніше й швидше адаптуватися до навколишнього середовища, до

соціальних змін. Це дає кожній людині можливість одержувати необхідні знання як сьогодні, так і в постіндустріальному суспільстві.

По-третє, активне й ефективне впровадження цих технологій в освіту є важливим чинником створення нової системи освіти, що відповідає вимогам інформаційного суспільства і процесу модернізації традиційної системи освіти.

Важливість і необхідність впровадження ІКТ у навчання обґрунтовується міжнародними експертами і вченими. ІКТ торкаються всіх сфер діяльності людини, але, мабуть, найбільш сильний позитивний вплив вони мають на освіту, оскільки відкривають можливості впровадження абсолютно нових методів викладання і навчання.

Як свідчать дослідження учених, основними напрямками формування перспективної системи освіти, що мають принципово важливе значення для України, котра нині перебуває на етапі складних економічних перетворень, є такі:

- підвищення якості освіти шляхом її фундаменталізації,
- інформування учнів про сучасні досягнення науки у більшому обсязі та швидшими темпами;
- забезпечення орієнтації навчання на нові технології інформаційного суспільства і насамперед на ІК-Технології;
- забезпечення більшої доступності освіти для різних верств населення;
- підвищення творчого потенціалу освіти.

Можливості орієнтуватися у сучасному суспільстві, інформаційному просторі, подальшому здобутті освіти може дати розвиток у особистості життєво важливих компетентностей.

Експерти країн Європейського Союзу визначають поняття компетентностей як «здатність застосовувати знання й уміння», що забезпечує активне застосування навчальних досягнень у нових ситуаціях.

Компетентність у певній галузі – це поєднання відповідних знань, досвіду і здібностей, що дають змогу обґрунтовано судити про цю сферу й ефективно діяти в ній.

Когнітивний - пізнавальний; той, що має відношення до пізнання.

Когнітивна активність є однією з важливих рис учня, оскільки вона є основою розвитку самостійності, творчо-пізнавальної діяльності, розкриття нахилів і здібностей школярів

Інформаційні і комунікаційні технології (ІКТ) - узагальнювальне поняття, що описує різні пристрої, механізми, способи, алгоритми обробки інформації. ІКТ впливають на всі сфери життєдіяльності сучасної людини, особливо на інформаційну діяльність, до якої відноситься навчання. З використанням ІКТ в освіті зв'язують можливість виходу з кризи і перспективи розвитку сфери освіти, оскільки комп'ютеризація і інформатизація освіти - це засіб для збільшення продуктивності праці вчителів та учнів, раціональний спосіб підвищення ефективності і інтенсифікації навчання і самонавчання.

Використання нових інформаційних технологій у навчанні дозволяє розглядати учня як центральну фігуру освітнього процесу, і веде до зміни стилю взаємин між його суб'єктами. При цьому вчитель перестає бути основним джерелом інформації і займає позицію людини, що організовує самостійну і пізнавальну діяльність учнів і керує нею.

Тому використання інформаційних і комунікаційних технологій (ІКТ) в навчальному процесі є актуальною проблемою сучасної шкільної освіти.

ІКТ мають на увазі під собою:

- по-перше, це технології, що дозволяють шукати, обробляти і засвоювати інформацію з різних джерел, у тому числі і з Інтернету.

- по-друге, це використання самого комп'ютера, різноманітних програм.

Сьогодні необхідно, щоб кожен вчитель будь-якої шкільної дисципліни міг підготувати і провести урок з використанням ІКТ, оскільки тепер вчителеві випала можливість зробити урок яскравішим і захоплюючим. Педагогічні

завдання комп'ютеризації в загальноосвітній школі можна кваліфікувати за трьома основними напрямками:

- Формування певного стилю і мислення у всіх учнів;
- Підвищення ефективності викладання всіх, без винятку, шкільних дисциплін;
- За допомогою ПК активізувати пізнавальний інтерес учнів.

За останні роки у підходах до викладання української мови відбулися значні зміни. У першу чергу, це стосується методології викладання, застосування інноваційного навчання. Це є новий ступінь у процесі навчання, новий погляд на навчальний процес, коли переосмислюються стосунки вчителя і учня, коли основною метою навчання стає особистісно-діяльнісний підхід кожного учня до процесу навчання, коли творчість і зацікавленість стають потребою і потенціалом уроку. Саме цій меті служать методи і форми інтерактивного навчання, коли учні залучаються до різноманітних форм роботи на уроці, коли вони думають про те, що роблять. Головним завданням цих методик є намагання навчити учня думати під час отримання знань над шляхами цього пізнання, застосовувати їх у новій навчальній ситуації. ІКТ дає можливість комбінувати на одному занятті велику кількість цікавих завдань, залучаючи все більше учнів до активної роботи. Вважається, що головне завдання використання ІК-Технологій у процесі вивчення української мови – підвищити пізнавальний інтерес учнів до вивчення предмета, ефективність його опанування школярами. Загальновизнано, що зацікавлена особистість засвоює матеріал набагато краще, ніж та, що не зацікавлена змістом того, що вивчає. Проте слід пам'ятати, що будь-яка педагогічна технологія буде неефективною, якщо реальні люди, котрі її втілюють, не сприйматимуть її як цілісну систему в єдності компонентів і взаємозв'язків.

Сучасне суспільство ставить перед вчителями завдання розвитку особисто значимих якостей школярів, а не лише передачу знань. Головною компетенцією вчителя - предметника стає його оновлена роль - роль провідника знань, свого роду «навігатора», що допомагає учневі орієнтуватися в безмежному морі інформації. За словами Г.К Сельовко, завдання сучасного

вчителя - «вчити оптимальному вибору індивідуального освітнього маршруту і способів його проходження, тобто «навігація в освіту».

На думку В.К. Васильєвої, інформаційні технології дозволяють:

- побудувати відкриту систему освіти, що забезпечує кожному школяреві власну траєкторію навчання;
- корінним чином змінити організацію процесу навчання учнів, формуючи у них системне мислення;
- раціонально організувати пізнавальну діяльність школярів в ході навчально - виховного процесу;
- охопити навчанням одночасно значну кількість учнів, забезпечити високу якість підготовки;
- застосовувати в практичній діяльності знання, що набувають, і навички у міру їх освоєння;
- послідовно відстежувати рівень знань і придбаних навичок;
- розвинути в учнів творчі здібності, навички дослідницької діяльності, вміння приймати оптимальні рішення;
- сформувати у школярів вміння працювати з інформацією, розвинути комунікативні здібності;
- підсилити мотивацію навчання;
- активно залучати школярів у навчальний процес;
- сприяють вдосконаленню практичних умінь і навичок учнів;
- дати дитині максимально можливий для нього об'єм навчального матеріалу;
- розширити вибір навчальних завдань;
- якісно змінити контроль за діяльністю учнів;
- залучити школяра до досягнень інформаційного суспільства і адекватної поведінки в нім.

На відміну від звичайних технічних засобів навчання ІКТ дозволяють не лише дати учням готові, строго відібрані, відповідним чином організовані знання, але і розвивати інтелектуальні творчі здібності учнів, їх вміння самостійно добувати нові знання, працювати з різними джерелами інформації.

Основоположними принципами досвіду є:

- принцип свідомості і активності учнів;
- принцип науковості;
- принцип зв'язку навчання з практикою;
- принцип системності і послідовності;
- принцип доступності;
- принцип наочності;
- принцип розвиваючого і виховного навчання.

Практичне значення досвіду:

Проведення уроків із залученням інформаційних технологій потребує серйозної підготовки. За О. Бриксіною конструювання такого уроку відбувається в кілька етапів. Це концептуальний (визначення дидактичної мети, доцільності використання інформаційних технологій для досягнення кінцевих результатів), технологічний (визначення форми уроку, відбір електронних засобів навчального призначення (ЕЗНП)), операційний (виділення основних елементів уроку, визначення місця електронних засобів навчального призначення у структурі уроку, вибір способів взаємодії фігурантів уроку з навчальними засобами) і етап педагогічної реалізації (переведення педагогічних принципів у конкретний навчальний вплив).

При застосуванні інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови та літератури я чітко визначаю можливості використання комп'ютерних технологій і враховую в практичній діяльності:

- по-перше, потрібно задіяти в роботі на уроці не тільки вчителя та здібних учнів, а й учнів, які мають навчальні досягнення достатнього та середнього рівня;
- по-друге, визначаю можливості комп'ютера на різних етапах уроку, а саме комп'ютерні технології(ІКТ):
 - *на етапі актуалізації опорних знань* ІКТ сприяють виявленню прогалин у знаннях учнів, допомагають пригадати вивчене за незначний проміжок часу;

- *на етапі формування, засвоєння нових знань* ІКТ посилюють мотивацію навчання, забезпечують унаочнення розповіді чи лекції вчителя, урізноманітнюють форми подання інформації, активізують навчальну діяльність учнів;
 - *на етапі застосування знань* ІКТ створюють оптимальні умови для організації самостійної роботи учнів, урізноманітнюють типи навчальних завдань, забезпечують реалізацію диференційованого підходу;
 - *на етапі контролю рівня навчальних досягнень* ІКТ сприяють організації тестування, допомагають доцільно запроваджувати самоперевірку, взаємоперевірку, забезпечують негайний зворотний зв'язок тощо.
- Крім того, інформаційно-комунікаційні технології навчання поєднують на уроках з інтерактивним, проблемним навчанням, проектною технологією тощо.

Моделі використання ІКТ на уроках української мови та літератури:

- Таблиці.
- Малюнки.
- Ілюстрації.
- Схеми.
- Відеофрагменти
- Віртуальні екскурсії
- Мультимедійні презентації.
- Анімація

Комп'ютерна презентація на уроках української мови та літератури:

Моя мета - навчити учнів не лише опрацювати матеріали, а й уміти їх представляти, бо сьогодні вимагає від сучасної молоді не простого оволодіння комп'ютерною технікою, а й уміння нестандартно, творчо показати свою роботу, відстоювати свою думку та аргументувати свої дії. Переваги такої роботи надзвичайні, адже зростає зацікавленість предметом вивчення, учні самі стають творцями, ініціаторами нових ідей, розвивають свої інтелектуальні здібності.

Комп'ютерна презентація - це авторське учнівське бачення теми, розробка певного сценарію виконання і представлення аудиторії. Комп'ютер дає можливість використання інформації мережі Інтернет, дозволяє ілюструвати, естетично оформляти сторінки, використовувати ефекти анімації.

До переваг навчальних презентацій можна зарахувати:

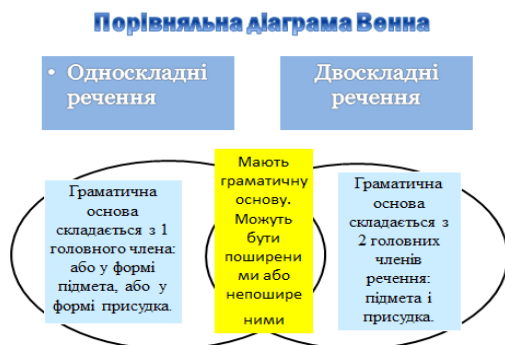
- забезпечення групового або індивідуального перегляду (на настінному екрані, на комп'ютері);
- використання як для занять з безпосередньою участю педагога професійного навчання, так і без його участі (наприклад, для самоосвіти);
- інтерактивність мультимедійної презентації дає змогу адаптувати її під особливості сприйняття учнями навчального матеріалу;
- часова інтерактивність дає можливість учневі самостійно визначати початок, тривалість процесу навчання, а також швидкість просування по навчальному матеріалу;
- інтерактивність при доборі потрібної послідовності відображення навчальної інформації забезпечує вільне визначення чергувань використання фрагментів інформації;
- змістова інтерактивність дає змогу змінювати, доповнювати чи зменшувати обсяг змістової інформації;
- доповнення новими матеріалами для вдосконалення, тим більше, що сучасні програмні та технічні засоби дають змогу легко змінювати зміст

презентації та зберігати великі її обсяги. Систематичне використання навчальних презентацій на уроках дає можливість:

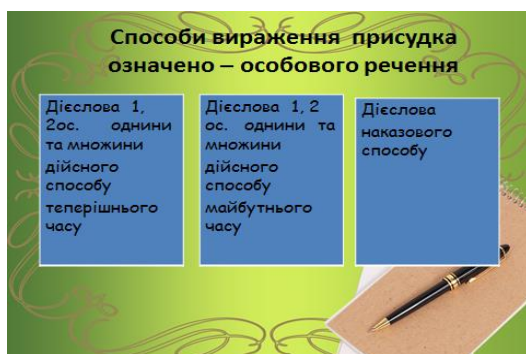
- 1) підвищити рівень використання наочності на уроці;
- 2) збільшити продуктивність уроку;
- 3) встановити міцний міжпредметний зв'язок з дисциплінами «інформатика», «інформаційні технології».

Систематичне використання презентацій на уроках має подвійну користь. Під час перегляду комп'ютерної презентації учні отримують корисні для них знання та уявлення про можливості програми PowerPoint і, самі того не підозрюючи, вчаться грамотно оформляти слайди. Тут має місце методичний прийом «роби, як я». Використання комп'ютерів у навчальній діяльності на сучасному етапі виглядає цілком природним з точки зору дитини та є одним з ефективних способів підвищення пізнавальної активності, розвитку творчих здібностей.

Наприклад, під час вивчення теми «Однокладні речення», презентація,

допомогала створити порівняльну діаграму Венна,

визначити способи вираження присудка означено-особового речення,

закріпити знання, виконавши тест «Так- ні»,

повторити і узагальнити види односкладних речень.

Особливого значення сьогодні набуває самостійна діяльність дитини, її пошук, усвідомлення та застосування нею нових знань. Учитель у такому разі є організатором процесу навчання, керівником самостійної діяльності учнів, який надає їм потрібну допомогу та підтримку. Тому я приділяю велику увагу проектній діяльності школярів і створенню ними творчих проектів у вигляді мультимедійних презентацій, де вони вчаться працювати в парах, групах. Також створення мультимедійних презентацій є однією з форм наукової роботи учнів, тому використовую мультимедіа й у позакласній роботі, і на різних етапах уроку.

Мультимедіа сприяє кращому вивченню навчальної інформації на уроках. Досвід створення та використання презентацій у процесі вивчення української літератури дозволяє мені визначити низку факторів, які впливають на ефективність навчально-виховного. З метою якісної підготовки учнів до ЗНО у старших класах проводжу поточне і підсумкове тестування з кожної теми, використовуючи тести з різними видами завдань. Мультимедійні уроки, зазвичай, будуються за такою структурою:

1. Мотивація уроку – короткий вступний матеріал. Часто під час мотивації створюється проблемна ситуація за допомогою проблемного запитання.
2. Оголошення теми та очікуваних результатів уроку.
3. Основна частина уроку – опанування навчальним матеріалом уроку: робота з поняттями, невеликими текстовими фрагментами, що містять

навчальну інформацію, відеосюжетами, аудіозаписами, фотодокументами, таблицями, схемами (виклад необхідної інформації з теми у вигляді слайдів).

Мультимедійні технології дозволяють подати учням набагато більше інформації, ніж на уроці без використання комп'ютера.

Основна частина уроку може включати і проведення невеликої навчальної дискусії, роботу в групах, творчий звіт з виконання індивідуального завдання. Звісно, використовуються і традиційні форми роботи та методи і прийоми навчання.

4. Підбиття підсумків уроку включає рефлексію почуттів (наприклад, що сподобалося на уроці найбільше), способів діяльності учнів (для прикладу, чи раціональними були види діяльності, завдання, що використовувалися під час заняття) та відтворення учнями основних понять уроку з демонстрацією слайдів з текстовими фрагментами.

Вважаю, що систематичне використання комп'ютера на уроці сприяє наступному:

- підвищенню якісного рівня використання наочності на уроці;
- зростанню продуктивності уроку;
- реалізації міжпредметних зв'язків;
- уможливленню організації проектної діяльності учнів зі створення навчальних програм під керівництвом учителів інформатики та української мови;
- логічному викладу навчального матеріалу, що значно підвищує рівень знань учнів;
- покращенню взаємин "учень-учитель", особливо з учнями, "далекими" від мови та літератури, які, зазвичай, захоплюються інформатикою;
- зміні ставлення школярів до комп'ютера: вони починають сприймати його як універсальний інструмент для роботи в будь-якій галузі людської діяльності.

Зрозуміло, що уроки з використанням мультимедійних технологій потребують значної підготовчої діяльності педагога. Учитель повинен вміти користуватися різноманітними програмами: графічними, flesh – анімації, web – редактора, програмами для створення презентацій, програмами для роботи зі звуком та відео тощо. Це уможливорює подання інформації у формі відео, презентації, web-сторінки з різноманітними роликами. Загалом у власній практиці для унаочнення навчального матеріалу дуже часто використовується інтернет ресурси .

Застосовую в роботі перегляди фільмів або їх фрагментів з прочитаними програмовими текстами, наприклад «Тіні забутих предків» за повістю М.Коцюбинського, «Наталка Полтавка» за І.Котляревським, «Захар Беркут» за І.Я.Франком та інші. Це дає можливість не тільки опрацювати сюжет твору, але й порівняти літературний твір і фільм. Використовую записи телепередач про письменників, що вивчаються у шкільному курсі української літератури, наприклад, про Бориса Олійника, Олеса Гончара, Івана Багряного, Олександра Довженка, Лесю Українку, Михайла Коцюбинського, Івана Нечуя-Левицького, Василя Симоненка, Василя Стуса, Тараса Шевченка, Володимира Сосюру та багатьох інших.

На **уроках-проектах** учні вчаться самостійно представляти, структурувати і виражати свої знання, що дозволяє закріпити й поглибити їх, підвищити рівень оволодіння вміннями й навичками, головною з яких буде здатність знайти, дослідити та опрацювати самостійно інформацію та презентувати її на уроці (дослідницький метод роботи), а також здатність критично осмислити інформацію (аналітичний метод роботи), відпрацювати мовні навички. Також, такий вид діяльності сприяє розвитку в учнів умінь працювати в різних групах, тим самим формуючи особистісні якості (взаєморозуміння, взаємоповагу, відповідальність); інформаційно-технологічної культури (знання, уміння і навички використання інформації з різних джерел, навички роботи з інформаційно-комунікаційними

технологіями); структурування знань шляхом встановлення міжпредметних зв'язків; мотивації до навчання та самонавчання.

За своєю сутністю людина – творець. Тому необхідно, щоб учні не копіювали, а творили. Наприклад, перед вивченням теми «Байки Л.Глібова» учні отримують завдання: дослідити походження байки, підготувати розповідь (презентацію) про видатних письменників-байкарів. Цей проект є короткодіючим.

Довготривалими є проекти науково-дослідницьких робіт, над якими учні працюють протягом тривалого часу. Дослідницький груповий проект «Літературні байки» демонструє пошук спільного у байках Езопа, Л. Глібова, І. Крилова та байках народних.

Або проект учнів 9-го класу під час вивчення поеми «Енеїда» І.П. Котляревського.

Працюючи над цим проектом, учні дізналися, що таке традиції і чим вони відрізняються від обрядів та звичаїв. Змогли класифікувати українські традиції за видами. Дізналися, що «Енеїда» Котляревського – це енциклопедія українського народознавства, навчилися складати лексичні групи на позначення українського одягу, взуття, страв, розваг тощо, визначати типи традицій українського козацтва.

Такі види роботи пробуджують у дітей пізнавальний інтерес до історії рідного народу, його культури, побуту, звичаїв, традицій; формують національну самосвідомість, сприяють розвитку внутрішньої культури, привчають шанувати та примножувати традиції української культури; викликають бажання і потребу побільше дізнатися про традиції свого народу, свій родовід. Спонукають учнів до самостійної чи групової пошукової роботи; сприяють набуттю учнями практичних навичок збору інформації з різних джерел; формують естетичний смак та уміння школярів належним чином оформляти і подавати зібраний матеріал; розвивають уміння та бажання учнів працювати як індивідуально так і в колективі;

розвивають вміння й навички, які дозволяють учням логічно й аналітично мислити, робити висновки, щоб використовувати надбані знання на практиці спілкування і життя в суспільстві; формують здоров'язберігаючу компетентність, спрямовану на збереження психічного, фізичного, соціального та духовного здоров'я учнів.

Урок – **віртуальна екскурсія** являє собою уявну мандрівку до музею чи виставки.

Для організації такого уроку ми з учнями складаємо маршрут, визначаємо джерела пошуку інформації. Наступний крок - організація роботи з одержаною інформацією, результатом якої є творчі роботи: повідомлення, презентація, заповнена таблиця, відповіді на питання тощо. А це, безперечно, сприяє формуванню самоосвітньої, комунікативної, інформаційної, полікультурної компетентностей учнів.

Урок позакласного читання в 7 класі за творчістю М.Павленко ми з учнями побудували як подорож казкову країну «Русалоньки із 7-В...». Діти презентували цікаві епізоди та пригоди головних героїв фантастичної тетралогії «Русалонька із 7-В класу...», що є продовженням сучасної фантастичної повісті – казки М. Павленко «Прокляття роду Кулаківських».

Творчі завдання на основі застосування інформаційних технологій за своїм змістом і методами виконання найчастіше носять ситуативний характер. Дидактичною метою таких завдань є вироблення діяльнісних компетенцій і виявлення особистісного ставлення до розв'язуваної проблеми на основі творчого застосування наявних знань, умінь, навичок. Мої учні з великим задоволенням виконують такі завдання, де є можливість їм виявити творчу індивідуальність.

Таким чином, використання ІКТ значно сприяє розвитку пізнавальної активності й засвоєнню навчальної інформації кожним школярем.

Висновки:

Цілеспрямоване формування когнітивної активності у процесі навчання на основі ІК-Технології підвищує якість знань учнів, сприяє свідомому їх засвоєнню, надає навчанню практичного характеру, створює необхідні умови для розвитку критичного мислення, виховує відповідальність, силу волі, ініціативність.

Навчально-виховний процес, на якому використовуються ІК-Технології, відзначається такими перевагами: краще сприймається матеріал учнями, зростає їх зацікавленість (сучасного учня дуже важко чимось здивувати, тим більше зацікавити), відбувалася індивідуалізація навчання, розвиток творчих здібностей (залучення школярів до створення уроків, проектів, презентацій), скорочуються види роботи, що стомлюють учня, використовуються різні аудіовізуальні засоби (музика, графіка, анімація) з метою підвищення активності дітей, уможлиблюється динамічне подання матеріалу, забезпечуються умови для формування самооцінки учня та його для самостійної роботи.

Отже, введення ІК-Технологій у навчальний процес розширює можливості викладача, забезпечує його тими засобами, які дозволяють розв'язувати різноманітні завдання. Застосування ІК-Технологій не лише осучаснює, але й забезпечує нову якість навчання та викладання, оптимізує умови освітнього процесу та підвищує його ефективність, а також забезпечує здійснення основної соціальної функції школи – «підготовку людини до повноцінної життєдіяльності в умовах сучасного суспільства».

Список використаних джерел

1. Романовська А.І. Інтеграція педагогічних технологій на уроках словесності: активізація творчого потенціалу учня/А. І. Романовська // Вивчаємо українську мову та літературу. – 2012. –№26.
2. Пентилюк М., Нікітіна А., Горошкіна О. Концепція когнітивної методики навчання української мови. // Дивослово. – 2004.
3. Омельчук С. «Підхід до навчання» як базова категорія сучасної лінгвістичної науки / Омельчук С. // Українська мова і література в школі. – 2013. № 2.
4. Ясинська С. Досвід використання інформаційно-комунікативних технологій навчання / С. Ясинська, М. Саєнсус // Вища школа. – 2011. – «5-6.
5. Кушнарєнко Н. Г. Використання інформаційно-комунікаційних технологій на уроках української мови та літератури як засіб активізації пізнавальної діяльності школярів [Електронний ресурс] / Н. Г. Кушнарєнко.
6. Дем'яненко В. В. Використання ІКТ на уроках української мови та літератури [Електронний ресурс] / В. В. Дем'яненко. – 2013.
7. Пойда О.А. Використання мультимедійних презентацій на уроках української літератури. /О.А. Пойда // Перспективи впровадження інформаційних і комунікаційних технологій у навчально-виховний процес: збірник матеріалів Республіканської науково-практичної Інтернет-конференції. – Вінниця: ВОПОПП, 20 листопада – 4 грудня 2009р.
8. Галатюк М. Модель навчально-пізнавальної компетентності у контексті вивчення природничих предметів / М. Галатюк // Наукові записки. – Вип. 98. – Серія: Педагогічні науки. – Кіровоград : КДПУ ім. В. Винниченка, 2011.
9. Кадемія М. Ю. Інформаційно-комунікаційні технології навчання / М. Ю. Кадемія, М. М. Козяр. – Львів : Сполом, 2011.